

Teatrul din Ploiești

Două piese istorice

● **REUNIREA** a două nume de notorietate — Paul Everac și Teodor Mazilu — pe afișul unui teatru este oricând prilej de superioară curiozitate și de certitudine repertorială. Acum, la Ploiești, cei doi autori sunt jucați sub o emblemă festivă; cu un omagiu, la aniversarea a șase decenii de la formarea statului național român unitar, la 1 Decembrie 1918. Piese alese nu sînt noi și nici necunoscute. Este vorba de **Urme pe zăpadă** și, respectiv, **O sărbătoare princiară**, fiecare de cite un act. Montarea lor i-a revenit regizorului Brandy Barasch.

Intr-un cadru auster, hibernal, își trăiesc ultimele zile din capii marii război țărănesci de la 1784. Horea și Cloșca. Piesa ia astfel pulsul a două conștiințe de profil tragic. Moartea eroilor ne este cunoscută din istorie. Dramaturgul se ocupă de tulburarea ce precede dispariția celor doi. E bine spus tulburare? Da, pentru că în scenă, înțelegându-l pe scriitor, regizorul ne arată oameni cuprinși de o mare strimtorare a existenței lor. Iarna, fără apă și cu merindele pe sfîrșite, zădarnic așteptînd „să se desprîmăvăreze”. Bine se conturează (scenic) cuplul, bazat pe o antinomie în interiorul aceleiași idei politice și morale, compus dintr-un ascet și vizionar, ce-și înțelege rostul dincolo de moartea pe care o simte foarte aproape (l-am numit pe Horea), și mai tînărul său tovarăș, Cloșcuț, cum îl alintă însuși conducătorul marii război a iobagilor transilvăneni. Regizorul a asigurat fizionomia de ansamblu a reprezentației printr-o bună distribuție a actorilor în roluri. În Horea, Dumitru Palade are prestația și stăpînirea de sine a unui mare strateg, o înțeleaptă răbdare și cumpănirea situației fără de ieșire. Cloșca, mai neastîmpărat, cu singele învățat, e jucat fără poză tragică, mai simplu, dar uneori cam superficial de Corneliu Ciupercescu. Ca întotdeauna, un punct de siguranță în reprezentație, actrița Eugenia Laza a imbinat, de astă dată, siretenia unei femei neuzătoare cu un sentiment complex, de adorare și vină, totul pe fondul stării contradictorii a celei care trădînd e totuși capabilă să înțeleagă și trădarea de sine.

Spectacolul decurge calm, adunîndu-se în ritmul unui ceremonial moritic, adecvîndu-se astfel pulsației interioare a lui Horea, personaj nobil, din stîrpea eroilor tragici, ce-și depășește timpul și chiar propria moarte. Am reținut tabloul final al venirii țărănilor pe urmele de zăpadă, tăcuta lor mohoreală, și, în fine, spasmul zădușor al celor ce i-au trădat pe eroi. Nu toate personajele ard la tensiunea necesară în spectacol. În totalitate însă avem o filă de istorie trăită cu simplitate și eleganță. Simplă și pregnantă este și scenografia lui Petre Săndulescu.

AL DOILEA text, scris în registru grotesc, dispus în diapazoane felurite, de la comicul macabru la surpriza tragică, propune spectacolul, înfiorător în sine, al lipsei de demnitate, coborîta în hrubele gesturilor criminale. Culoarea mobilelor are o diafană nuanță desuetă, ce contrastează cu sinuciderea pusă la cale. Apolonia, fiica unui nobil, a fost siluită de un iobag, în timpul răzmeriței, și din aceasta — fata a dispărut între timp — părintii se grăbesc să profite, obținînd o vizită, cu considerația de rigoare, din partea împăratului. Fata însă nu a murit, și nici nu dorește să dispară. Va fi însă siluită să moară. În final, împăratul (lovitură de teatru) își trimite scuzele în locul rivnitei vizite. Dar Apolonia „nu mai e printre noi”. Piesa e un bilci al căinței minciunoase, jucat cu gesturi de un teatralism cabotinic. Este o lucrare scrisă cu mult talent și cu meșteșug compozițional. Din păcate, actorii joacă fără controlul riguros al ideilor și al importanțelor nuanțe. Interpreta Apolonia strigă, cu o voce ce o dezavantajează, cuvinte pe care conștiința eroinei le naște în substanță tragică, de un dramatism implicit. Cînd tace, Andrei Bursaci (Varga) transmite mai convingător ceea ce rostirea albă a textului nu i-a reușit. Dacă nu și-ar ieși cu atîta dezinvoltură din rol. Vera Varzopov (Iuliana) ar face o compoziție meritorie.

Ioan Lazăr

Primele zile ale Teatrului Național din Tg. Mureș

AVEM un nou Teatru Național, la Tg. Mureș, urbe unde instituția de artă scenică a fost creată în anul puterii populare. Emoționanta adunare festivă, în care s-a dat citire Decretului prezidențial de atribuire a titlului, a cuprins și un însuflețit spectacol de poezie realizat de artiștii români și maghiari. Prestigioasa trupă, reunind actori ce-o onorează de treizeci de ani și tineri din ultima promoție studentescă, a fost aclamată de asistență, omagiu adresîndu-se unei echipe bogate în talente destoinice și mature în preocupări și realizări. Directorul, regizorul experimentat și prețuit care e Dan Alecsandrescu, își împarte sarcinile de conducere cu tînărul său adjunct, regizorul inventiv și dexter Kincses Elémer, conlucrarea din interiorul colectivului fiind armonioasă și fecundă. Sala mare a somptuoasei clădiri și sala mică, a Studioului, au acum afișe reprezentative. Amintim cu satisfacție că, de doi ani încoace, teatrul a lansat piese de Romulus Guga și Sütő András care au fost premiate recent de juriul scriitoricesc, iar unele din spectacolele sale i-au adus, din partea unor juriuri teatrale, distincții de prim rang pentru opțiunile repertoriale, regie și artă interpretativă. Cum activitatea instituției înglobează și manifestări de interferență cu poezia și cu alte arte, și cum orașul are și o școală superioară de artă dramatică, dispunînd de o scenă proprie, se poate afirma că el tinde să se configureze și ca un veritabil centru de cultură teatrală.

PINTRE trăsăturile caracteristice ale momentului actual al teatrului: o orientare repertorială serioasă și cultă, evitînd piesele facile ori subprodusele literare. Senzația dominantă e însă de eclectism, superior desigur, reclamînd totuși o centrare a preocupărilor, cu o mai hotărîtă abordare a autorilor români însemnați (prin producțiile lor importante) și o mult mai decisă cercetare a altor literaturi contemporane. La conferința de presă, conducerea teatrului a informat că în planul viitorilor doi ani sînt incluse opere de Dumitru Radu Popescu, Teodor Mazilu, Marin Sorescu, Paul Everac, Sütő András, Dumitru Solomon, Romulus Guga, Koestis István, ceea ce e, firește, un program făgăduitor. S-a vorbit și despre montarea unor piese românești de odinioară (semine de Mircea Eliade, G.M. Zamfirescu, Felix Aderca) ceea ce, iarăși, e promițător; s-a amintit însă, în discuții, că unele titluri evocate, călătorește, de la un an la altul, prin repertoriu fără să-și găsească finalizarea scenică. Mai cert s-ar cere să fie structurat și repertoriul studioului, despre care direcția are o idee clară — ca atelier de creație — și ea solicitînd însă o afirmare practică mai netă.

SERIOS e teatrul și în ce privește modalitățile spectaculare, caracteristic fiindu-i sentimentul creator de tendință novatoare, cu propensiune spre o expresivitate modernă, în care echilibrul ideilor și formelor se realizează cu profesionalitate și, adesea, cu gust. Personalitățile regizorale și actoricesc — sînt atrași și valoroși colaboratori — diversifică notabil peisajul fiecărei stagioni. Floriile unui geambaș de Sütő András, piesă istorică monumentală, în culori vii, dramă de dezbateri politice, inspirată din ecourile tirzii ale războiului țărănesc german, și **Domnișoara Nastasia** de G.M. Zamfirescu (aceasta la secția maghiară) impun prin frumusețe vîrîlă și esențializare, prin sagacitatea demonstrației și suplețea convențiilor scenice, mai cu seamă prin exemplara orînduire compozițională (deși **Floriile...** se cantonează, în ultimele două tablouri, în static și discursiv, cu scăderi de ton), reliefind calitățile indiscutabile ale lui Dan Alecsandrescu. **Moartea lui Tarelkin** de A. Suhovo-Kobilin, comedie feroce, crescînd, printr-o ingeniozitate excepțională, spre proporții de simbol monstruos al unui sistem de arbitraritate absolută, poartă pecetea, astăzi de neconfundat, a lui Gheorghe Harag. **Fedra** de Racine, de un farmec suav, valoriad poezia clasică alîl de riguros metronimizată cit și elementul pasional, însă decantat de inversunările patimii, îl așează, cu un gest interpretativ rezolut, bine gîndit, în centrul acțiunii pe Tezeu, întretesînd în complicațiile erotice și firele politice, așa cum le urzește tiranul. Imperfecțiunile aparatului scenic folosit și triplarea finalului nu umbresc distincția regizorului Dan Micu, creator mediativ, adept al clarității de cristal sleftuit, adică rezultantă a unei minuțioase elaborări. **Interviu** de Ecaterina Oproiu, spectacol de studio, cu o idee nouă față de montările anterioare, constituîndu-se ca o interesantă suită de confesiuni dramatice ale femeilor chestionate de către o teleporteră, suferă de oarecare incoerență, pierdere din vedere cuplul principal; se vede că tînăra regizoare Raluca Iorga-Mindrilă, altminteri cu chemare și intuiție a spațiului scenic, are nevoie a-și reface „digația” și a mai învăța să coordoneze actorii. **Emigranții** de Mrozek, conceput de tînărul Mihai Manolescu ca o claustrare chinu-

toare a doi străini ce-și fac reciproc viața imposibilă, brutalizîndu-se permanent, cu exasperare, e încărcat însă de amănunțe neesențiale, fiind pe alocuri excesiv ca agresivitate și carent în ce privește comunicarea între cei doi parteneri. **Noaptea pe asfalt** de Theodor Mănescu (secția maghiară), dramă substanțială, de o actualitate impetuoasă, începe puternic, în întunericul misterios al unei șosele pustii, cu proiecția neașteptată a filmului colorat care va fi mobil dramatic în tot cursul acțiunii, trecînd apoi, din păcate, în conversații impersonale, întepenite, care agonizează pînă la sfîrșitul somnolent. E probabil o oboseală vremelnică a regizorului Hunyadi András, cunoscut ca un temeinic și laborios om de meserie.

INCĂ O DATĂ, însă: chiar în reprezentațiile mai puțin izbutite se vedește grija pentru originalitatea scenică, limpezime a mesajului, personalizare a actorului. Trupa are actori admirabili, pentru toate categoriile de roluri, capabili să portretizeze și să semnifice în cele mai variate registre, să figureze omogen familii, grupuri, cupluri, mulțimi. Ceea ce-i lipsește acum acestei trupe — într-o măsură, nu în general — e rigoarea stilistică: se interpretează câteodată la limita primului strat de înțelesuri; se strigă mult și se șoptește indistinct, pe o scară relativ redusă a nuanțelor; se ritmează defectuos, unii fiind gata să dezmembreze întregul pentru a se face ascultați cu orice preț, singularizîndu-se în paguba și a rolului propriu, nu numai a celorlalte; se vorbește cu voluptate conversativă dar fără reflexivitate și se acționează lenes, pe tracțiuni convenționale, în gestică elementară. Actorii care compun se și impun: Cornel Popescu (un ofițer de poliție în **Tarelkin**, un baron în **Floriile...**), Melania Ursu (în **Fedra**, doar parțial în **Interviu**), Farkas Ibolya (**Domnișoara Nastasia**), Mihai Gingulescu (geambașul Kolhaas în **Floriile...** și Tezeu în **Fedra**), Borbăth Otília și Tóth Tamás (în **Noaptea pe asfalt**), Livia Doljan (excelentă în rolul avocatei din **In-**

terviu) și Marinela Popescu (o fată în același spectacol, ca și în rolul Aricia din **Fedra**), Ion Fiscuteanu (conturînd riguros și neted rolul radicalului Nagelschmidt în **Floriile...**, jucînd cu un sarcasm conținut și cu un nerv deosebit jandarmul rus din **Tarelkin**, pierzînd însă, autocontrolul și exhibîndu-se în **Emigranții**) — și nu numai ei. Atrag atenția printr-o scenicitate grațioasă, sau prin felul cum știu să-și concentreze toate mijloacele asupra a ceea ce e esențial în rol, tinerii Aurel Stăfănescu (Vamesul, cu un cap de uliu bolnav, în **Floriile**), Dan Ivănescu (subtilă și originală portretizare de funcționar aulic glacial și perfid, în **Floriile**), Micaela Caracaș (reușit debut, în Lisbeth Kolhaas, din **Floriile**), Adam Erzsébet (surprinzător de exactă și exemplar comunicativă, într-un rol mai restrîns, Mireasa din **Noaptea pe asfalt**). Alții (Adrian Mazarache, Livia Gingulescu, Alexandru Morariu) sînt în deficit la capitolul prim al dicțiunii, frazării, expresiei mimice, jucînd neingrijit și neatent față de partener, ori monocord (cum l-am văzut, de această dată, și pe Ferenczy Csongor). Figurația e mai totdeauna personalizată. Scenografia e asigurată de artiști autentici (Mirecea Matcaboji, Anna Tamás, Adorjány István, Edith Schranz-Kunovits) doar arareori în afara chestiunii (cînd e concepută diletant de regizorul M. Manolescu sau grabit, meșteșugărește, de Teodora Dinulescu).

EÎN ANSAMBLU, un moment artistic bun al noului Teatru Național. Să fie o intimplare că nu erau destui spectatori în sălile unde am stat trei zile — dimineața, după prînz și seara? Să fie un efect al unei distribuiri inconsecvente, cu intreruperi îndelungi, a spectacolelor în programul săptămînal? Oricum, direcția instituției are tot dreptul să se neliniștească, mai ales că efortul creator ce-i angajează pe toți cei ce lucrează în teatru, merită un public pe măsură, săli pline și calde.

Valentin Silvestru

Un moment frumos al festivității din 24 noiembrie, de la Tg. Mureș: întreaga trupă a Teatrului Național, actori, regizori, scenografi, tehnicieni, muncitori de scenă, români și maghiari, sînt puternic ovionați de public.

Radio Televiziune

Idei și tonalități

■ Suta de emisiuni reunite sub titlul **România socialistă — Ideali implinite, 1918—1978** și-a găsit potrivita amploare și autentică tonalitate sărbătorească; gîndite ca niște adevărate monografii ale contemporaneității, transmisiunile reunește, rînd pe rînd, documentele prezentului și, mai ales, lasă să se rostească vibrant glasurele țării. De fiecare dată, esențiale devin nu frazele generale, cunoscute, de legătură, ci măturile locurilor, căldura din cuvintele celor invitați în fața camerei de luat vederi, ale oamenilor ce se exprimă simplu ori savant, eseistic sau în versuri. Căci ală-

turi de celelalte domenii ale muncii și vieții noastre cotidiene, arta și cultura au împărtășit și s-au oglîndit în seria de imagini aniversare.

■ Mulți dintre realizatorii de la radio, au învățat să stabilească intîlniri firești, amicale, dialoguri ce solicită interesul, participarea ascultătorilor; e o cucerire mereu confirmată în **Radioprogramul dimineții**, ca și în **Orele serii**. E un har al inteligenței și o indispensabilă condiție pentru stabilirea unui climat de reală comunicare, dar care trebuie conservate cu grijă, pentru a nu se pierde printre „sponsaneități” vizibil regi-

zate, doar de dragul jovialității continue — plutea o astfel de primejdie, în ediția trecută a **Clubului curioșilor**.

■ Impun, prin tinuta intelectuală a selecției și prin calitatea traducerilor, momentele săptămînilor, de lîrică străină, grupe sub același semn, sub același inspirat titlu: **Cîntec pentru planeta Pămînt**.

■ Piese istorice românești continuă să fie printre importante preocupări, printre centrele de greutate ale activității redactorilor radioteleviziunii (luni — **Marele rege Burebista** de Boris Crăciun, marți — **Inimi**